

Samfundet paa Enerhaugen

Taler

Honoratus Halling

Dato

27 mai 1850

Sted

Enerhaugen Asyl, Christiania

1 Venner!

Det glæder mig at see, saa stor Mængde af Eder forsamlet her; jeg er overbevist om at det ikke er Nysgjerrighed som har bevæget saa mange til at gaa hid (om
5 det nu skulle være nogle Enkelte); for det kan jo ikke være for at see mig de ere gaaede hid; de kjende mig jo allesammen før. Det kan heller ikke være for at høre mig; de kan jo faa høre mig hver Søndag i Kirken. Men de veed nok hvorfor vi i Dag har samlet os her; jeg sagde det jo igaar til Eder dernede paa Enerhaugen. Jeg vil, sagde jeg, med Guds Hjælp og Bistand søge at faa grundlagt en Forening her
10 paa Enerhaugen, en kristeligssindet Arbejder-Forening; thi hvad Velsignelse, hvad Fremgang kan man vel vente sig af noget, som man foretager sig uden at raadføre sig med sin Gud og Frelser.

Det gjorde mig saa ondt, da jeg hørte, at her paa Enerhaugen i gaar paa 1ste
15 Pintsedag skulde stiftes en Arbejderforening. I Ordet Arbejderforening ligger der vistnok ikke noget ondt eller stødende, hvorfor skulle ikke Arbeideren ligesaavel som alle Andre kunne forene sig? - Det er vistnok i mange Henseender gavnligt, at man forener sig; men jeg vil ikke, at Thrane skal stifte disse Arbejderforeninger; der gaar en Fordærvelsens Aand igjennem Alt, hvad den
20 Mand skriver. Jeg har læst hans Blade fra de første Nummere af og det er vist, de maa udbrede Fordærvelse omkring sig. Thi den der fornægter sin Herre og Frelser, sin Gud, den kan aldrig have noget godt i Hjertet; og den, som ikke virker i den Herre Jesu Navn kan aldrig vente nogen god Fremgang; thi han bygger da paa en slet og daarlig Grundvold, og hans Værk kan da ikke blive
25 varigt eller bære Velsignelse.

Jeg har talt med Thrane personlig og han sagde ligefrem, at han ikke trode paa Jesu Christi guddommelige Aabenbarelse. Og han tror ikke alene selv ikke paa Gud, men han vil ogsaa, Arbeidere, forføre Eder til at fornegte Gud; derfor

skriver han saa græsselige Gudsbespottelser i sit Blad, at man har været nødt til at sætte ham under Justitiens Tiltale for at faa ham afstraffet.

Og en saadan Mand vil I betro Eder til, Arbeidere, en Mand, der vil kuldkaste
35 den Tro vi have arvet efter vore Fædre og som er vor fasteste Støtte i Livet, den
Tro, der hidtil har opretholdt os igjennem Livets Trængsler og
Gjenvordigheder? Vil I betro Eder til en Mand, som vil kuldkaste vort Haab paa
et tilkommende Liv, en Vederkvegelse og Belønning hinsides Graven, som
saaledes vil berøve os vor Sjels evige Salighed ved at bringe os til at negte
40 Forsoneren ved hvis Naade vi kan vente at blive deelagtiggjorte i samme? Af en
saadan Mand skulle I blindt hen lade Eder føre lige i Afgrunden?

Nei! Jeg haaber I vil faa Øinene op og derfor vil jeg lægge Eder alvorligt de Ord
paa Hjertet: skuer, skjelner og handler saa selv; ja Gud give, at I vilde skue,
45 skjelne og handle selv, da skulle vist ikke mange saaledes som nu gaa
Fordærvelsen imøde. I indser nok, naar I vil tænke Eder fornuftigt om, det kan
ikke være for at fremme Eders Bedste og faa Eders verdslige Kaar og Stilling
forbedret naar Thrane ophidser Eder til Had og Fiendskab mod de øvrige
Samfundsklasser; nei paa den Maade kan I vist ikke vente at faa Eders Stilling
50 forbedret; thi det er ikke paa den Maade en god Sag bør fremmes.

Derfor var det ikke Nysgjerrighed, som igaar bevægede mig til at gaa herop paa
Enerhaugen; nei det var varm, det var inderlig Deltagelse for Eder Arbeidere
som drev mig. Det ved Gud hvad jeg følte her i mit Hjerte for Eder, og saa sandt
55 jeg staaer her for den Alvidendes Aasyn og haaber paa den evige Salighed, det
var ikke af Nysgjerrighed jeg igaar paa Enerhaugen traadte op, og talte i
Forsamlingen. Og I har jo kjendt mig her nu i 3 Aar for en retskaffen og ærlig
Vandel, og jeg haaber, at I tro mig paa mit Ord. Men som sagt, det gjorde mig
saa ondt, da jeg hørte at der af Thrane skulde stiftes en Arbejderforening paa
60 Enerhaugen igaar 1ste Pintsedag paa den Dag, da vor Herre og Frelser m. m. m.

Jeg vidste i Forveien hvilken ugudelig Aand, der gaar igjennem disse Thranes
Foreninger og jeg kom der ind og jeg hørte En som var der som Ordfører efter at
han havde oplæst en heel Del af Disse ugudelige Blade (ja han insinuerede mig
65 angaaende det Blad jeg gier ud, at jeg skulle tjene to Herrer, Fattig og Riig) og at
han derefter opfordrede Eder til at skrive Eder ind i Thranes Arbejderforening.
Da var det jeg hævede min Stemme, fordi jeg vidste, at der var saa mange af
Eder, som ikke vidste eller forstod, hvad det var som han vilde have Eder til at

70 skrive Eder ind paa, og det var for efter bedste Evne at oplyse Eder derom, at jeg traadte frem og talte. Og jeg havde ogsaa den Glæde at se at det frugtede hvad jeg sagde, at mine Ord virkede paa Eders Hjerter og bedre Følelser og at mange af Eder af et oprigtigt Hjerter gav mig sit Bifald og at - ogsaa han som var Ordfører dernede erkjendte hvad jeg sagde.

75 Det glædede mig saa inderlig; det viste mig jo, at Eders Hjerter ikke vare saa ganske forhærdede. Og der skrev sig jo ind kuns en sex a syv Stykker af den store Mængde, som der var samlet, de andre lovede mig at komme hid til mig i Dag for at tales ved om en Forening.

80 Ja vi vil her i Dag søge at faa grundlagt en Forening for Enerhaugen og hvilket Sted kan være mere passende end netop her, hvor der før har været en Forening? Her, hvor den gamle Skolelærer Enersen har talt saa mangt et opbyggeligt Ord til Eder. Hvor smukt var det ikke her naar den Guds Mand om

85 Søndagseftermiddagen efter at have sjunget Salmer og holdt Bøn, læste høit et Stykke af Norges Historie eller en anden god Bog? det var noget, der kunde vække Fædrelandskjærlighed og gode Følelser i Tilhørernes Barm. Ja, mine Venner, vi vil atter forsøge at faa den gamle Forening paa Enerhaugen istand, og det tænker jeg nok. Den gamle norske Aand er vel ikke uddøet endnu, nei! der
90 gaar en god Aand igjennem det norske Folk, og paa denne bygger jeg mit Haab, at vi med Guds Hjælp vil kunne faa rettet, hvad ildesindede Mennesker have søgt at fordærve.

Men vi vil for at adskille vor Forening fra Thranses ikke kalde den
95 Arbejderforening men lad os heller beholde det gamle Navn; lad os kalde den Samfundet paa Enerhaugen.

Men det er derfor ikke meent at det skal være for Enerhaugens Folk alene. Nei jeg tror, at Enerhaugens og Byens Folk før i Enersens Tid har omgaaes
100 venskabeligt med hverandre og været sammen her og hvorfor ikke nu? Jeg ser saa mange af Byens Folk her lader os ogsaa indbyde dem til at indgaa i vort Samfund.

Vi vil bestræbe os for at gjøre vort Samfund saa nyttigt som muligt. Jeg veed der
105 kan være mangt og meget, som ikke er saaledes som det burde være, og at den fattige Arbejder kan tiltrænge Forbedring i sine verdslige Kaar; men derfor bør I ikke lade Eder forlede til at indgaa i Thranses Forening; thi paa den Vei han er

110 begyndt at gaa frem, kan I ikke vente at erholde Forbedring. Og derfor ønsker jeg af mit ganske Hjerter, at ingen mere maa komme til at skrive sig ind i Thrans Forening, og at I, som ere indskrevne, maa vende om i Tide; og hvad vi ønske, det vil vi af Sjæl og Liv af alle vore Kræfter arbeide og virke for.

115 Jeg veed, sagde jeg, at Arbeiderne kan tiltrænge Forbedring i sine Kaar. Men hvorledes man paa bedste Maade skal faa dette forbedret, det drister jeg mig ikke selv til her at foreslaa; heller ikke kan vi selv altid saagodt skjønnede det; derfor har jeg talt med nogle velhavende brave Mænd af mit Bekjendtskab og som har lovet os sin Medvirkning, og disse kan da være med os og vejlede og oplyse os. Naar vi saaledes om Søndags Eftermiddagen sidder og samtaler om, hvad der mangler
120 os, vil jeg forsikre Eder om, at det nok skal blive fremført til det Sted, hvor saadant ene kan afgjøres. Jeg veed Mænd, som skal kunne formaa dertil; der er mangel Viismand som gjerne hjælper den Fattige; thi de ere dog ikke alle Baals Tjenere.

125 Men til vore Sammenkomster maa vi dog ogsaa være betænkte paa et stort Lokale. Der skal nu bygges et Skolehuus her, og jeg har allerede talt med Kommissjonen derom og jeg har af Præsten, som ogsaa interesserer sig varmt for vor Sag, faaet Løfte paa at man vil indrette det saaledes, at den ene Stue bliver saa stor, at den kan være bekvem til et Samlings Lokale for os, og at vi skal faa
130 laant den visse Tider til vore Sammenkomster.

Bøger og Blade vil jeg ogsaa sørge for; saaledes skal heller ikke det komme til at koste Eder Noget. Jeg vil selv gaa omkring til alle mine Bekjendte i Byen og bede dem om saadant og hvad jeg faar til overs af mine egne Blade skal I faa, og hvad
135 jeg ellers kan hjælpe og virke her i Samfundet kan I trygt stole paa mig. Men der bliver vel enda nogle Udgifter til et eller andet; derfor tror jeg, vi vil fastsætte en Kontingent af 1 (?) maanedlig pr. Medlem.

Jeg tror nu at have forklaret Eder min Hensigt med Samlingen. Den, som
140 bifalder der skal stiftes en Forening som kaldes Samfundet paa Enerhaugen, kan lette paa Hatten (næsten alle lettede).

Kilde

Arbeider-Foreningernes Blad, 27. juli 1850

150

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/samfundet-paa-enerhaugen>

155

160

165

170

175

180

185